

Vabariigi Valitsuse korralduse „Üleriigilise planeeringu Eesti mereala ja sellega piirneva rannikuala, samuti majandusvööndi teemaplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Valitsus algatab üleriigilise planeeringu teemaplaneeringu Eesti mereala ja sellega piirneva rannikuala, samuti majandusvööndi planeerimiseks ning selle mõjude hindamise, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise. Planeeringu eesmärgiks on Eesti mereala ja rannikuala ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine. Planeeringu koostamist korraldab Rahandusministeerium.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna nõunik Anni Konsap (tel 611 3182, e-post anni.konsap@fin.ee). Eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Martin Kulp (tel 611 3097, e-post martin.kulp@fin.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Vabariigi Valitsuse korraldusega algatatakse üleriigilise planeeringu teemaplaneering (edaspidi: mereala planeering) Eesti mereala ja sellega piirneva rannikuala, samuti majandusvööndi planeerimiseks ning planeeringu mõjude, sh keskkonnamõju strateegiliseks hindamiseks (edaspidi: KSH). Mereala planeeringuga ei seata siduvaid tingimusi rannikualadele, kuid käsitletakse funktsionaalseid seoseid mere ja maismaa vahel ning antakse suuniseid mereala planeeringu elluviimise võimaldamiseks näiteks kohalike omavalitsuste planeeringute kaudu (sh ligipääsude tagamine, sotsiaalsete ja kultuuriliste alade ja objektidega arvestamine jms).

Mereala planeering koostatakse tervikjoonisena kogu mereala ulatuses ning vajadusel detailsemate joonistena konkreetsetes asukohtades.

Mereala planeeringu algatamise aluseks on alates 01.07.2015 kehtiv planeerimisseadus (edaspidi: PlanS), mille § 13 lõike 2 järgi võib koostada üleriigilise planeeringu teemaplaneeringu merealadele ja nendega piirnevale rannikualale ning majandusvööndile.

Korraldusega algatava mereala planeeringu koostamisel tuleb arvestada Vabariigi Valitsuse 11.10.2012 korralduse nr 441 kohaselt planeeritud Hiiu ja Pärnu maakonnaga piirnevate territoriaalmerede osadega. Antud aladele on planeeringud koostatud ja kehtestatud, vastavalt Hiiu Maavalitsuse ja Pärnu Maavalitsuse poolt. Tegemist oli esimeste mereala planeeringutega Eestis, mille eesmärgiks oli mereala planeerimise praktiline läbiviimine Eestis. Käesoleva korralduse vastuvõtmise ajaks on mõlemad planeeringud kehtestatud. Hiiu ja Pärnu mereala planeeringute lahendused jäävad kehtima ja nende planeeringute lahendustega arvestatakse üleriigilise mereala planeeringu lahenduse koostamisel.

PlanS § 16 lõike 1 ning § 24 lõike 1 järgi algatab ja kehtestab mereala planeeringu Vabariigi Valitsus. PlanS § 13 lõike 6 järgi on selle planeeringu koostamise korraldajaks Rahandusministeerium, kelle ülesandeks on planeeringu koostamine või selle tellimine, vajalike menetlustoimingute tegemine, KSH läbiviimine ja muude asjakohaste mõjude hindamine ning planeeringu hilisem ülevaatamine ja elluviimise tagamine.

PlanS § 13 lõike 4 alusel on üleriigilise planeeringu, sh ka selle teemaplaneeringu ehk mereala planeeringu, koostamisel kohustuslik KSH. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi: KeHJS) § 35 lõike 1 alusel algatatakse planeeringu KSH üldjuhul koos planeeringu algatamisega. Kuna üleriigilise planeeringu teemaplaneeringu koostamisel on KSH läbiviimine kohustuslik, ei ole KeHJS § 35 lõike 2 järgi KSH algatamise põhjendamine vajalik. KeHJS § 34 lõike 1 järgi vastutab keskkonnamõju strateegilise hindamise eest ja sellega seotud kulud kannab strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja ehk antud juhul Rahandusministeerium.

2.1. Mereala planeeringu koostamise vajadus

Eesti mereala kasutatakse väga erinevatel otstarvetel – nii kaupade kui reisijate transpordiks, kalapüügiks, rekreatsiooniks jms. Lisaks on viimastel aastatel kasvanud huvi uute tegevuste, ennekõike energiatootmise vastu merealal. Tuleb arvestada, et see kõik toimub merekeskkonnas, mille taluvusel on piirid.

Merel toimuvad tegevused on praegu reeglina allutatud valdkondlikule regulatsioonile. Niisiis tehakse otsused ühe või teise mereala kasutamise lubamiseks tihti valdkondlikult (nt hoonestusloa, uute laevateede kavandamine vms). Selline lähenemine ei taga mere kui loodus- ja majanduskeskkonna terviklikku käsitlust. Valdkondlike otsuste regulatsiooni ja regulatsiooni alusel kujunenud praktika rakendamine ei pruugi tagada kõigi valdkondade arenguvajadustega arvestamist. Näiteks hoonestusloa andmise menetluses ei ole kohustuslik hinnata hoonestusloaga taotletava ehitise rajamisega kaasnevat mõjusid kalandusele, meretranspordile, sotsiaalsetele ja kultuurilistele aspektidele (rannikuala elanikud ja kohalikud omavalitsused) jms. Näiteks looduskaitsealade moodustamisel või alade laiendamisel ei vaadata, kuidas see mõjutab merealal toimuvate inimtegevuste edaspidist elluviimist.

Mereala planeerimise eesmärgiks on leppida kokku Eesti mereala kasutus pikas perspektiivis, et edendada meremajandust ning panustada merekeskkonna hea keskkonnaseisundi saavutamisse ja säilitamisse. Planeeringuga määratakse kindlaks, kus ja mis tingimustel mingeid tegevusi ellu viiakse – kus on otstarbekas tegeleda vesiviljelusega, kuhu võiks merealale rajada tuuleparke, millised alad on olulised väikelaevade liikluseks jms. Mereala planeeringu koostamise käigus hinnatakse kõikide merealal juba täna toimuvate ja tulevikus kavandatavate tegevuste koosmõju ning hinnatakse nende tegevuste elluviimisega kaasnevat keskkonnamõjusid, aga ka majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi mõjusid. Kehtestatud mereala planeering on tulevikus aluseks erinevate mereala kasutamist lubavate otsuste langetamisel nii ministeeriumidele kui ametitele ning on ka ettevõtjate, investorite, kohalike omavalitsuste ja rannikukogukondade tegevuse aluseks.

Mereala planeeringu täpsem eesmärk ja lahendatavad ülesanded määratakse kindlaks planeeringu lähteseisukohtades, mis on lisatud käesolevale seletuskirjale (vt Lisa 1). Lähteseisukohtade täiendamine ning KSH väljatöötamiskavatsuse koostamine toimub pärast mereala planeeringu algatamist.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Juulis 2014 võtsid Euroopa Parlament ja Nõukogu vastu direktiivi 2014/89/EL, millega kehtestatakse mereruumi planeerimise raamistik. Direktiivi artikli 15 (3) järgi tuleb liikmesriikidel kehtestada mereala planeeringud nii kiiresti kui võimalik, kuid hiljemalt 31. märtsiks 2021. Lisaks planeeringute koostamise kohustusele sätestab direktiiv miinimumnõuded mereala planeerimise läbiviimisele, sh mere ja maismaa koostoime arvesse võtmisele, koostööle liikmesriikide vahel ning ka kolmandate riikidega, huvigruppide

kaasamisele, merekeskkonna ja –majandusega ning sotsiaalsete aspektidega arvestamisele.

4. Korralduse mõjud

Kuna käesolev korraldus puudutab vaid mereala planeeringu koostamise algatamist, puudub korraldusel otsene mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Mereala planeeringu elluviimisega kaasnevate mõjude hindamine toimub mereala planeeringu koostamise käigus.

5. Korralduse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja korralduse rakendamise eeldatavad tulud

Korralduse rakendamisega kaasnevad kulud riigieelarvele. Aastateks 2016-2020 on mereala planeeringu koostamiseks eraldatud riigieelarvest kokku 600 000 eurot.

2016. aastal eraldati mereala planeerimiseks 150 000 eurot, mille abil on läbi viidud mereala planeerimise koostamise algatamiseks vajalikke analüüse, sh majandusliku mõju hindamise mudeli koostamine, lindude rändekoridoride ja toitumisalade kaardistamine, nahkhiirte rändekoridoride analüüs, kalade, selgrootute ja vetikate vesiviljeluseks sobivate alade kaardistamine, sotsiaalsete ja kultuuriliste alade ja objektide kaardistamine.

6. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja arvamuse avaldamiseks maavalitsustele, Eesti Linnade Liidule ning Eesti Maaomavalitsuste Liidule, Eesti Planeerijate Ühingule, Keskkonnamõju Hindajate Ühingule ning teadusasutustele. Asutuste poolt esitatud märkuste kohta on koostatud ja eelnõu juurde lisatud neid kajastav tabel.